

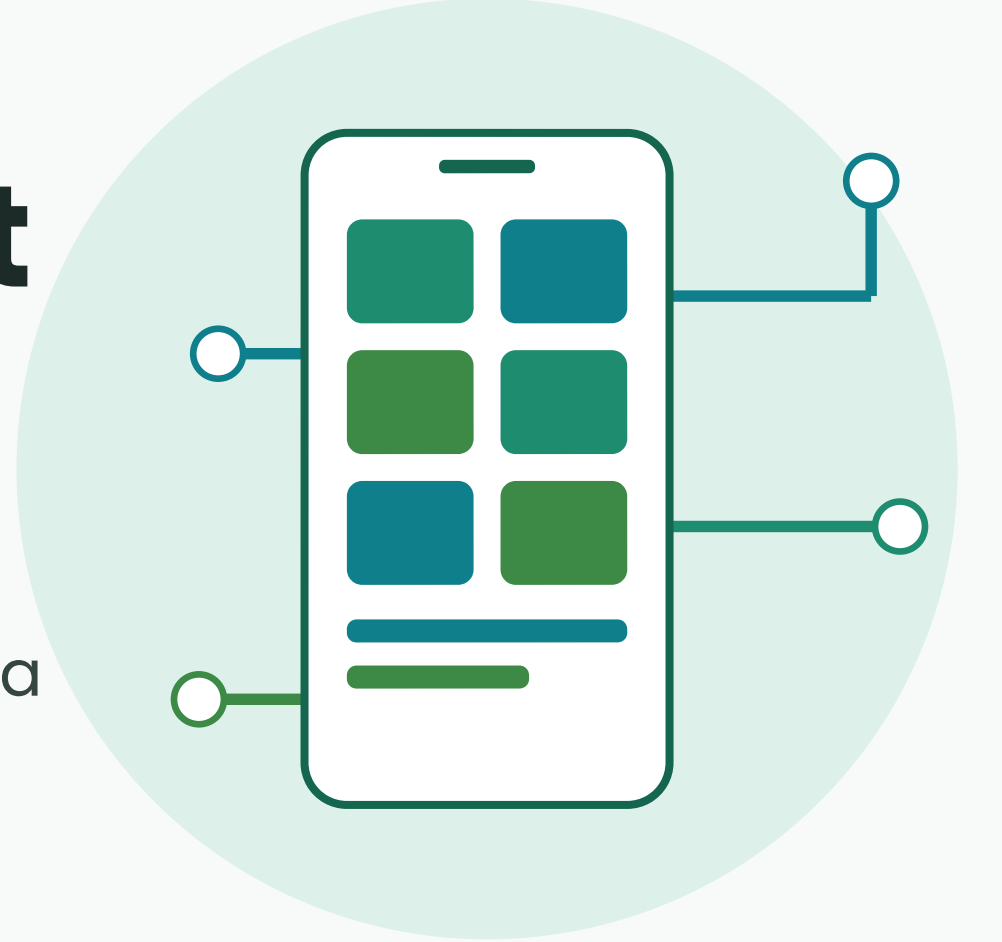
FELSEFE 11 · 2. ÜNİTE

Teknoloji ve Hayat

Tekhne'den yapay zekâya: Teknoloji insana ne yapıyor?

Mustafa DEMİR

Felsefe Grubu Öğretmeni · felsefesinifi.com

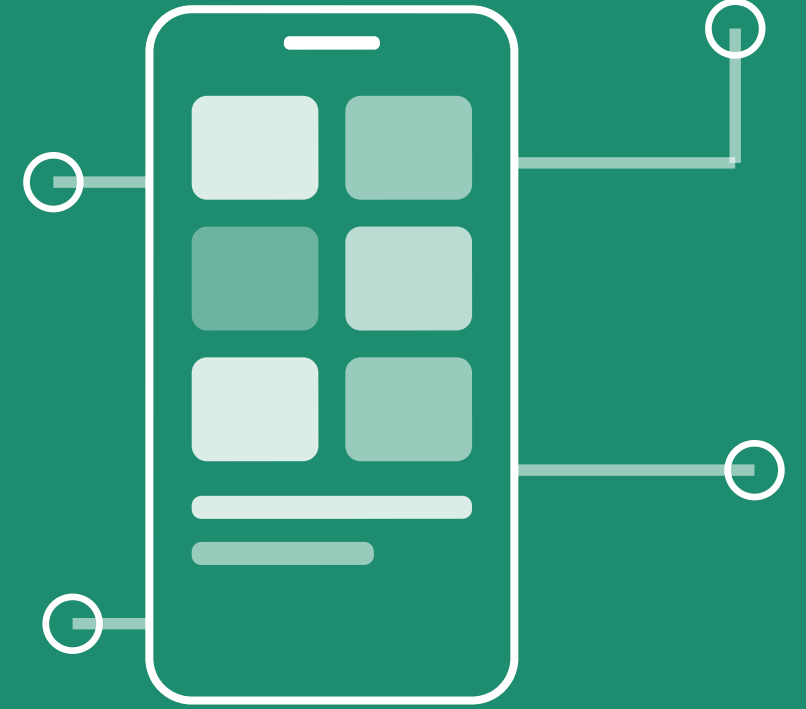

1

FELSEFE 11 · 2. ÜNİTE · 1. konu

Teknoloji ve İnsan Hayatı

Teknoloji yalnızca kullandığımız bir araç mı?

Günün işlerinin çoğu bir teknolojiyle yürüyor

Sıradan bir gün

Telefonun alarmıyla uyanırsın. Süpürge robotuna telefondan komut verilir, haberler ekrandan okunur, ödemeler internetten yapılır, saat nabzını gösterir.

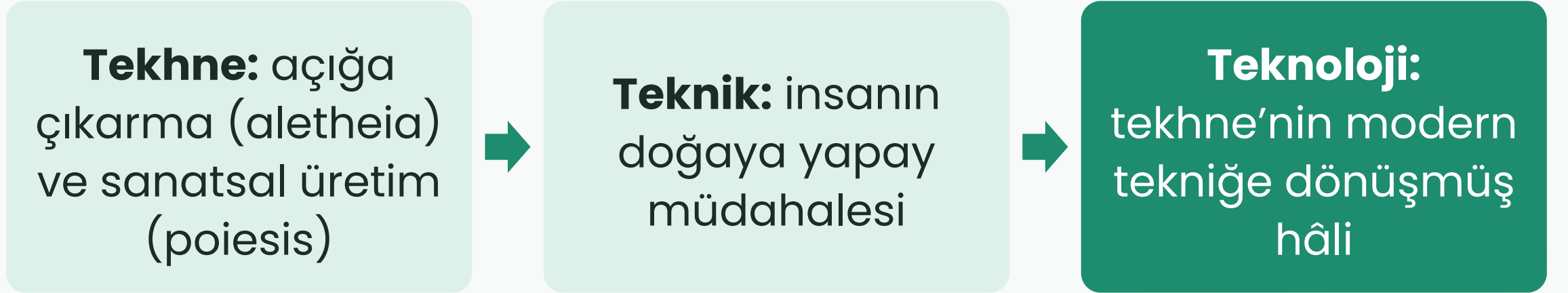
Bu yüzden içinde yaşadığımız döneme **teknoloji çağı** denir. Etkisi tek yönlü değildir: Kolaylık da getirir, risk de.

Teknoloji, güçlükleri aşmanın bilgisi ve işidir

Teknoloji

İnsanın güçlükleri aşmasına, sorunlarını kolay ve hızlı çözmesine yarayan araç, yol ve yöntemleri bulma, yapma ve geliştirme bilgisi ve işidir.

Teknoloji kelimesinin kökü Antik Yunan'a uzanır

İnsan, doğa karşısında eksik kaldığı ve zorlandığı yerde sınırlarını aşmak için tekniğe başvurur.

Teknoloji yapay bir beceri olarak da tanımlanabilir

Teknik, her türlü zanaatla ilişkili bir beceri faaliyetidir.

Teknoloji, bedenimizle ve zihnimizle yapamadığımız işlerde yeteneklerimizi sürdürür.

Teknik aletler yapmasaydı insan bu çağa ulaşamazdı.

Sanayi Devrimi'nin en belirgin özelliği makineleşmedir

Makineleşme

Bedensel iş gücüne dayanan
üretimden makinelerle üretime
geçmiştir.

Rönesans, Reform ve Aydınlanma'nın birikimi Sanayi Devrimi'ni doğurdu. Makineleşmeyle üretim hızlandı, insan emeğine ihtiyaç azaldı.

Sanayi dört aşamada insandan makineye kaydı

Aşama	Ne değişti?
Endüstri 1.0	Buhar gücü, makineleşme, fabrika sistemi
Endüstri 2.0	Elektrik, montaj hattı, seri üretim
Endüstri 3.0	Otomasyon ve robotlar; insan gücü azaldı
Endüstri 4.0	Yapay zekâ, akıllı fabrikalar; makine karar veriyor

Daha çok imkân, insanı daha mutlu etmedi

Ne oldu?

Tüketim durmadan teşvik edildi, hayatın amacı hazzı indirgendi.

ama

Sonuç

İnsanlar yine de mutluluğa ulaşamadı.

Doğal dengenin bozulması, nükleer tehdit ve yeni hastalıklar da teknolojiyi sorguluyor.

Teknolojinin iki yüzü vardır

Olumlu

Konfor, hız ve kolaylık.
İletişimde ve ulaşımında zaman
ve mekân sınırları büyük
ölçüde kalktı.

ama

Olumsuz

Güvenlik sorunları, adaletsizlik
ve çevre tahribatı gibi küresel
sorunlar.

Teknolojinin bedelini yalnızca doğa ödemiyor

Alan	Olumsuz sonuç
Ekonomi	Enflasyon, gelir dağılımında adaletsizlik
Gıda	Tüketim dengesizliği ve açlık (Mtwara, Tanzanya)
Savaş	Yıkıcı silahlar (Gazze, Filistin)
İnsan ve doğa	Zihinsel yorgunluk, nükleer risk, elektronik atık

Bilgi çoğaldıkça bilgiden emin olmak zorlaştı

Matbaa

İnsanlığın alışması yüzyıllar sürdü.

ve

Genel ağ

Çok kısa sürede bütün dünyaya yayıldı.

Ama bilginin güvenilirliği, geçerliliği ve doğruluğu tartışılır oldu. Genel ağdaki her bilgi doğru değildir.

Bilim ve teknoloji birbirini besler

Bilimden teknolojiye

Elektromanyetik dalgaların keşfi iletişim teknolojilerini geliştirdi.

ve

Teknolojiden bilime

Mikroskop ve yapay zekâ yeni bilimsel keşiflerin önünü açtı.

Yeni teknolojiler hayatın her alanına giriyor

Yapay zekâ

Sağlık, eğitim,
ulaşım

Sanal gözlük

Oyun, eğitim, sağlık

Kripto para

Bankasız sanal
para

Blok zinciri

Finansın geleceği

Yeşil enerji

Güneş, rüzgâr,
hidrojen

T625 GÖKBİY

Yerli genel maksat
helikopteri

Teknolojiye karşı dört tutum vardır

Tutum	Özü
Teknolojik anarşi	Güç, zenginlik ve doğaya hâkimiyet için teknolojiyi destekler
Teknofili	Aşırı düşkünlük; teknolojinin insan üzerindeki kontrolü böyle başlar
Uygun teknoloji	Teslim olmadan önce amaçları ve değerleri sorgular
Teknofobi	Teknolojiden korkar, geri çekilir, onu reddeder

Tutumlar teknoloji taraftarlığından karşıtlığına uzanır

Teknoloji taraftarlığı

Teknolojik anarşi ve teknofili

ya da

Teknoloji karşıtlığı

Teknofobi

Uygun teknoloji uçlardan birini seçmez; önce amacı ve değeri sorar.

Teknoloji felsefi sorular doğurur

Teknoloji insan hayatını nasıl etkiler?

Teknolojinin tutsağı olmadan bir hayat nasıl mümkündür?

Teknoloji değer dünyamızı nasıl etkiler?

Teknoloji zaman ve mekân algısını değiştirebilir mi?

Teknoloji insanın güvenliğini tehdit eder mi?

Teknoloji varlıkları başta oldukları şeyden uzaklaştırır mı?

Ali'nin bedeni sınıfta, kendisi oyunda

Örnek olay

Öğretmeni sonunda dalgın Ali'yi konuşturur: "Öğretmenim, ben şu an sınıftayım ama sizi görmüyor, duymuyorum. Ben oyundayım (...) aslında burada değilim."

Ali, teknolojinin yol açtığı olumsuz sonuçlardan hangisini yaşıyor?

Sürücüsüz araç yolcu ile yaya arasında seçim yapmak zorunda

İkilem

Kaza kaçınılmaz. Otonom araç içindeki yolcuyu mu korumalı, yoldaki yayayı mı?

Makineler ve yapay zekâ sistemleri ahlaki sorumluluk taşıyabilir mi?

Felsefe teknolojinin sorunlarını iki grupta inceler

Ontolojik problemler

Varlık, varoluş ve gerçeklik algısıyla ilgilidir. Konusu yabancılaşma ve anlam yitimidir.

ve

Aksiyolojik problemler

Seçim, eylem ve değerle ilgilidir. Güvenlik, değerler ve ahlaki eylem bu gruptadır.

Ontolojik problemlerin iki başlığı vardır

Ontolojik anlam kaybı

Varoluşun ne anlama geldiğini kavrayamamak; duygusal, zihinsel, bedensel ve manevi yönlerin anlamını yitirmek

Yabancılaşma

Özünden uzaklaşıp varlığıyla bağı kopan insanın kendiliğini kaybetmesi

Aksiyolojik problemlerin üç başlığı vardır

Temelinde “ben” odaklı düşüncenin değerlerin önüne geçmesi yatar.

Güvenlik sorunları

Siber saldırı,
mahremiyet ihlali,
silah teknolojileri

Değerlerin tahribatı

Hayatın
temelindeki
değerlerin
yitirilmesi

Ahlaki eylemin imkânı

Etik kuralların
oluşturulamaması

Her problemin bir nedeni ve bir etkisi var

Problem	Bir nedeni	Bir etkisi
Ontolojik anlam kaybı	İnsanın üstün varlık görülmesi	Doğanın tahribatı
Yabancılaşma	İnsanın makine görülmesi	Anlam yitimi
Güvenlik sorunları	Yeni teknolojilerin denenmesi	Maddi, manevi kayıp
Değerlerin tahribatı	Kolaylık ve konfor arzusu	Yozlaşma
Ahlaki eylemin imkânı	Sosyal ilişkilerin karmaşıklığı	Kuralsızlık

Teknoloji işi, bütçeyi ve sağlığı da etkiliyor

Alan	Örnek
Sanayi	Üretim robotlara geçti, çalışanların çoğu işsiz kaldı.
Finans	Can harcamalarını fark etmedi, birikimini tüketti.
İletişim	Ekrana gömülen Mehmet'te baş ağrısı başladı.

Bu yüzden **bilinçli tüketicisi** olmak önemlidir.

Olumsuz etkilerle baş etmenin dört yolu var

Araç bilinci

Teknoloji
amaç değil,
araçtır

Güvenlik

Güçlü yazılım
ve şifreleme

Geri dönüşüm

Geri kazanım
merkezleri

Gerçek hayat

Hobiler ve
sosyal
etkinlikler

Düşün

Teknolojiye karşı dört tutumdan hangisi bugünün dünyasında en savunulabilir olanıdır?

